

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2022-01-04 Nr. 03
Į 2021-12-28 Nr. (21.4-25E)3-2245

DĖL ĮMONIŲ, VEIKIANČIŲ ENERGETIKOS SRITYJE, ENERGIJOS AR KURO, KURIŲ REIKIA ELEKTROS IR ŠILUMOS ENERGIJAI GAMINTI, PIRKIMŲ TAISYKLIŲ PAKEITIMO

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija (toliau – Asociacija) susipažino su Energetikos ministerijos parengtu ir viešam derinimui pateiktu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 277 „Dėl Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektu (toliau – Nutarimo projektas).

Nutarimo projekto deklaruojamas tikslas – teisinis aiškumas šilumos ir elektros gamintojams gamtinių dujų įsigijimui užbiržinėje rinkoje. Pakeitimai turėtų reguliuojamiems energijos gamintojams pigiau įsigyti gamtines dujas ne biržoje, tačiau kompleksiskai įvertinus Nutarimo projektą, kyla abejonų, ar deklaruojami tikslai galėtų būti pasiekti. Pavyzdžiui, Nutarimo Projektas papildomas 43.11 papunkčiu, kurio praktinis įgyvendinimas reikalauja Energetikos ministerijos detalesnio paaiškinimo:

43.11. siekiama užtikrinti gamtinių dujų tiekimo saugumą, tai yra diversifikuoti gamtinių dujų tiekimo šaltinius pagal gamtinių dujų kilmės šalis ir gamtinių dujų rinkoje įsigyti išdujintas suskystintas gamtines dujas arba tarptautinėje suskystintų gamtinių dujų rinkoje įsigyti suskystintas gamtines dujas, kai prognozuojama gamtinių dujų ateities sandorių kaina, kuri skelbiama Intercontinental Exchange (ICE) interneto svetainės skiltyje Dutch TTF Gas Futures, einamųjų metų šildymo sezono mėnesiams yra 3 kartus ar daugiau didesnė už įsigyjančiosios organizacijos prašymu Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos apskaičiuotą svertinę vidutinę gamtinių dujų žaliavos kainą per paskutinius 24 mėnesius iki planuojamo dvišalio sandorio sudarymo.

Asociacijai nesuprantama, kodėl gamtinių dujų tiekimo saugumas yra užtikrinamas tik *diversifikuoti gamtinių dujų tiekimo šaltinius pagal gamtinių dujų kilmės šalis*. Juk gamtinių dujų tiekimo patikimumą turėtų užtikrinti pardavėjas, o gamtinių dujų kilmė nėra pirkėjui svarbi. Taip pat prašytume nurodyti, kuo remiantis (dujos neskelbiamų derybų būdu gali būti įsigyjamoms) *kai prognozuojama gamtinių dujų ateities sandorių kaina, <...>, einamųjų metų šildymo sezono mėnesiams yra 3 kartus ar daugiau didesnė už įsigyjančiosios organizacijos prašymu Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos apskaičiuotą svertinę vidutinę gamtinių dujų žaliavos kainą*. Kodėl ne 2 ar ne 5 kartus didesnė?

Taip pat pritariame bendrovės AB „Šiaulių energija“ pateiktoms pastaboms (pridedamos), kuriomis Energetikos ministerija yra informuojama, kad pagal Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2021 metų gruodžio 23 d. priimtą Šilumos kainų nustatymo metodikos pakeitimą, įgyvendinantį Šilumos ūkio įstatymo 32 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIV-607, priimtą Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. lapkričio 4 d., gamtinių dujų įsigijimas ne gamtinių dujų biržoje iš esmės nebus vykdomas dėl sąnaudų pripažinimo pagrįstomis sąnaudomis rizikos tiems energijos gamintojams, kuriems privalu per metus įsigyti ne mažiau 50 proc. gamtinių dujų biržoje.

Nutarimo projekte nurodytos sąlygos, kad „vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo 23 straipsnio 2 dalimi, gamtines dujas ne biržoje, o kitais būdais įsigyti gali Taisyklių 43 punkte nurodytu atveju arba esant bent vienai iš toliau nurodytų sąlygų, kai: 22¹.1. laimėjusio pasiūlymo nustatymo dieną laimėjusio pasiūlymo kaina yra 5 procentais ar daugiau mažesnė už biržos operatoriaus interneto svetainėje skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų biržos kainą Lietuvos prekybos aikštelėje, nustatomą vertinant dieninių arba mėnesinių sandorių rinkoje sudarytus sandorius, arba ne didesnė už *Intercontinental Exchange (ICE)*

interneto svetainės skiltyje *Dutch TTF Gas Futures* skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų ateities sandorių kainą“, **neatitinka** Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (toliau – Įstatymas) nustatytą **išimties sąlygų** gamtinių dujų įsiginimui ne biržoje, nes Įstatyme yra reglamentuota, kad privalu gamtinių dujų biržoje per kalendorinius metus įsigyti ne mažiau kaip 50 procentų reguliuojamajai elektros ir (ar) šilumos energijos gamybos veiklai reikalingo gamtinių dujų kiekio, išskyrus:

- 1) jeigu gamtinių dujų biržoje dėl objektyvių priežasčių nebuvo galima įsigyti reikalingo gamtinių dujų kiekio ar jo dalies arba
- 2) gamtinių dujų įsigijimo kaina sutarties sudarymo metu kitais teisės aktuose reglamentuotais pirkimo būdais yra mažesnė negu vidutinė gamtinių dujų biržos kaina ir (ar)
- 3) gamtinių dujų įsigijimas kitais teisės aktuose reglamentuotais pirkimo būdais yra ekonomiškai naudingesnis.“

Tai reiškia, kad Įstatymas suteikia išimtis, kuomet galima ne biržoje įsigyti daugiau kaip 50 proc. reikiamo metinio gamtinių dujų kiekio, o Nutarimo projektas galimai šią išimtį ignoruoja, todėl Nutarimo projekto nuostatos turėtų atitikti Įstatymo 23 str. išimtis ir reikalavimus.

Nutarimo projekte:

22¹.1. laimėjusio pasiūlymo nustatymo dieną laimėjusio pasiūlymo kaina yra 5 procentais ar daugiau mažesnė už biržos operatoriaus interneto svetainėje skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų biržos kainą Lietuvos prekybos aikštelėje, nustatomą vertinant dieninių arba mėnesinių sandorių rinkoje sudarytus sandorius, arba ne didesnė už Intercontinental Exchange (ICE) interneto svetainės skiltyje Dutch TTF Gas Futures skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų ateities sandorių kainą;

Tai reiškia, kad siūloma jau nupirktų dujų, pagal dvišalę sutartį, kainą lyginti su skelbiama atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų biržos kainą Lietuvos prekybos aikštelėje, kuri skelbiama pasibaigus parai (dujų parai) arba mėnesiui (ataskaitiniam laikotarpiui). Neaišku kaip reikėtų ištaisyti klaidą, jeigu nupirktos dujos būtų brangesnės nei tos dienos biržos skelbiamas BGSI.

Nutarimo projekto 22¹.1. punkte pateikiami du atvejai kada galima pirkti gamtines dujas ne biržoje, kurie negali būti lygintini, nes pagal *Intercontinental Exchange (ICE)* interneto svetainės skiltyje *Dutch TTF Gas Futures* skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų ateities sandorių kainą yra nustatoma ateinančio mėnesio gamtinių dujų kaina, o biržos operatoriaus interneto svetainėje skelbiama atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų biržos kaina Lietuvos prekybos aikštelėje yra statistiškai susiformavusi įvykusių sandorių (paros, mėnesio) gamtinių dujų kaina, kuri sužinoma tik pasibaigus parai, mėnesiui.

Pagal nutarimo projektą neaišku kaip nupirkti gamtines dujas dujų sistemos balansavimui, nes biržoje prekiaujama MWh, o balansavimas vykdomas kWh.

Atkreipiame dėmesį, kad:

- 1) dujų biržoje už perkamas dujas yra privalomas išankstinis (avansinis) mokėjimas, todėl gamtines dujas perkant už vidutinę gamtinių dujų biržos kainą yra ekonomiškai naudingiau nei pirkti biržoje, neskaitant taikomų biržos mokesčių;
- 2) gamtinių dujų kaina pagal dvišales sutartis nustatoma prieš prasidedant ataskaitinį mėnesį ir galioja visą mėnesį.

Įvertinus aukščiau išdėstyta, siūlome 22¹ punktą formuluoti taip:

„22¹. Šilumos tiekėjai, reguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai ir bendri šilumos ir elektros energijos gamintojai, kurie per metus reguliuojamajai energetikos veiklai suvartoja 50 GWh gamtinių dujų ar daugiau (toliau – energetikos įmonės, energijai gaminti naudojančios gamtines dujas), vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo 23 straipsnio 2 dalimi, **50 procentų reguliuojamajai elektros ir (ar) šilumos energijos gamybos veiklai reikalingo gamtinių dujų kiekio** ne biržoje, o kitais būdais įsigyti gali Taisyklių 43 punkte nurodytu atveju arba esant bent vienai iš toliau nurodytų sąlygų, kai:

22¹.1. perkamų gamtinių dujų kaina yra lygi ar mažesnė už biržos operatoriaus interneto svetainėje skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio (**paros arba kalendorinio mėnesio**), **priklausomai nuo sutarties pobūdžio**, vidutinę gamtinių dujų biržos kainą Lietuvos prekybos aikštelėje, nustatomą vertinant dieninių arba mėnesinių sandorių rinkoje sudarytus sandorius (**paros BGSİ arba mėnesio BGSİ**), arba ne didesnė už *Intercontinental Exchange* (ICE) interneto svetainės skiltyje *Dutch TTF Gas Futures* skelbiamą atitinkamo pristatymo laikotarpio vidutinę gamtinių dujų ateities sandorių kainą;

PRIDEDAMA:

- AB „Šiaulių energija“ 2022-01-03 raštas Nr. SD-4

Asociacijos prezidentas

dr. Valdas Lukoševičius